

ASANSÖR PİYASA GÖZETİMİ VE DENETİMİ UYGULAMALARI VE GELECEK PERSPEKTİFİ

Murat Yazgan

T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
murat.yazgan@sanayi.gov.tr

ÖZET

Piyasa gözetimi ve denetimi (PGD), ülkemizin Gümrük Birliği anlaşmasına taraf olması ile birlikte, ürünler için yapılan teknik nitelikli denetimlerdeki anlayışın gelişmesini sağlayan, Avrupa Birliği (AB) adaylığı sürecinde ise Malların Serbest Dolaşımı Faslı ile ülkemiz gündemine daha da yerleşen bir denetim anlayışıdır.

Asansöre yönelik PGD, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın yetki ve sorumluluğunda olup esas itibarıyla Asansör Piyasa Gözetimi ve Denetimi Yönetmeliği kapsamında yürütülmektedir.

Birçok ürünün müstakil bir PGD yönetmeliği bulunmazken asansöre özel bir PGD yönetmeliğinin bulunması esasen asansörün diğer ürünlerden farklı olduğunu ortaya koymaktadır.

Asansör, üretim bandında tamamlanan bir üründen ziyade, üretim bandından çıkan farklı ekipmanların bir yapının içerisinde birleştirilmesi neticesinde ortaya çıkmaktadır. Asansörün otomobil ya da bilgisayar gibi doğrudan bir sahibinin bulunmaması, satın alma ve bakım işlerinin genellikle son kullanıcının müdahali olmadan gerçekleşmesi ve kullanıcısının toplumun tüm kesimi olması birçok sorunu beraberinde getirmektedir.

Bu sorunların üstesinden gelme adına asansörün; tasarımı, piyasaya arz koşulları, PGD süreci, işletmesi, bakımı, periyodik kontrolü mevzuatla belirlenmiş bulunmaktadır. Tüm bu argümanlar arasında PGD, insan sağlığını, can güvenliğini ve çevreyi korumanın yanında piyasanın disiplin altına alınmasında ve haksız rekabetin önüne geçilmesinde önemli bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu bildiriye, asansörün mevcut PGD uygulamalarına odaklanılarak bilgi ve sayısal veriler paylaşılacak ve yaşanan sorunlar ile birlikte çözüm önerilerine yer verilecektir.

1.GİRİŞ

Türkiye ile Avrupa Topluluğu arasında 06.03.1995 tarihinde imzalanan ve 01.01.1996 tarihinde yürürlüğe giren 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı'nın 8-11'inci maddeleri kapsamında uyumlaştırılacak Avrupa Topluluğu'nun standardizasyon, ölçüm, kalite, kalibrasyon, akreditasyon, test ve belgelendirme konularındaki teknik mevzuatının konu başlıkları ve bunları uyumlaştıracak sorumlu/koordinatör kurumlar ilk olarak 29.4.1997 tarihli ve 22974 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "Türk Ürünlerinin İhracatının Arttırılmasına Yönelik Teknik Mevzuatı Hazırlayacak Kurumların Belirlenmesine İlişkin Karar" ile dönemin Bakanlar Kurulu'nun 97/9196 sayılı Kararı doğrultusunda belirlenmiştir [1].

Söz konusu Karar ile asansör hakkında mevzuat uyumlaştırma ve denetim yetkisi dönemin Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na (güncel Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı) verilmiştir. İlerleyen süreçte, ülkemizin Avrupa Birliği'ne tam üyelik müzakereleri doğrultusunda Malların Serbest Dolaşımı Faslı açılış kistaslarından birisi olan Türkiye'nin piyasa gözetimi ve denetimi (PGD) ile ilgili bir stratejiyi takvimi ile birlikte ortaya koyma gerekliliği ortaya çıkmıştır [1].

Bu çerçevede, PGD faaliyetlerinde denetim etkinliğinin artırılması, bilgi teknolojilerinin etkin kullanımı, hukuki ve idari altyapının güçlendirilmesi, ürün güvenliğine ilişkin farkındalığın artırılması, paydaş grupların aktif katılımının sağlanması ve uluslararası alanda iş birliğinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yürütülmüştür [1].

Netice itibariyle, asansör özelinde belirtmek gerekirse Avrupa Birliği mevzuatında yer alan teknik düzenleme uyumlaştırılarak zorunlu uygulamaya girmiş; asansörün tasarımı, PGD'si, işletmesi, bakımı ve periyodik kontrolü ulusal mevzuat ile belirlenmiş bulunmaktadır.

2. ASANSÖRE İLİŞKİN PGD

2.1. Mevzuat

Asansörün piyasa gözetimi ve denetimi faaliyetleri kapsamında doğrudan kullanılan mevzuat aşağıda sıralanmaktadır:

- 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu (12.03.2020 tarihli ve 31066 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmış olup 12.03.2021 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir),
- 1705 sayılı Ticarete Taahhüt Men'i ve İhracatın Murakabesi ve Korunması Hakkında Kanun (19.06.1930 tarihli ve 1524 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır),
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Piyasa Gözetimi ve Denetimi Yönetmeliği (14.07.2021 tarihli ve 31541 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır),
- Asansör Yönetmeliği (2014/33/AB) (29.06.2016 tarihli ve 29757 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır),
- Asansör Piyasa Gözetimi ve Denetimi Yönetmeliği (16.10.2020 tarihli ve 31276 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır),
- Asansör İşletme ve Bakım Yönetmeliği (06.04.2019 tarihli ve 30737 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır),
- Asansör Periyodik Kontrol Yönetmeliği (04.05.2018 tarihli 30411 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır),
- Asansörlerin Tasarımına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Tebliğ (SGM:2017/18) (14.06.2017 tarihli 30096 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır).

Bilindiği üzere, asansör ve asansöre ait asansör güvenlik aksamalarının karşılamaları gereken temel sağlık ve güvenlik gerekleri, bu ürünlerle ilgili piyasaya arz koşulları ile piyasa gözetimi ve denetimi esasları Asansör Yönetmeliği (2014/33/AB) ile belirlenmiştir [2]. Mezkûr Yönetmelikte tanımlanan asansöre yönelik piyasa gözetimi ve denetimi, Asansör Piyasa Gözetimi ve Denetimi Yönetmeliği ile yürütülürken asansör güvenlik aksamalarına ilişkin piyasa gözetimi ve denetimi Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Piyasa Gözetimi ve Denetimi Yönetmeliği kapsamında gerçekleştirilmektedir [3,4].

2.2. Amacı

Piyasa gözetimi ve denetiminin; insan sağlığını, can güvenliğini ve çevreyi koruyarak toplumun hayat kalitesini yükseltmesinin yanı sıra topluma ekonomik anlamda sağladığı başka yararları da bulunmaktadır. Bunları özetlemek gerekirse [5]:

- PGD, ürününü piyasaya güvenli bir şekilde arz etmek için gereken maliyete katlanmamış ve teknik mevzuatın gereklerini karşılamamış üreticinin piyasadan dışlanmasını sağlayarak mevzuata uygun ürün arz eden üreticinin karşılaştığı haksız rekabetin önüne geçmektedir,

- Ülkemizin artan ithalat hacmi göz önüne alındığında, gümrüklere intikal etmiş tüm ürünlerin denetlenmesine imkân bulunmamaktadır. PGD, bu anlamda ithalat denetimlerini tamamlayan ithal ve yerli ayrımı gözetmeksizin ürünlerin iç piyasada denetlenmesini sağlayan önemli bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır,
- PGD, piyasanın disipline edilmesine ve üretimin ileri standartlara kavuşmasına hizmet ederek ihracatın rekabet gücünün artırılmasına ve uluslararası pazarlarda Türk malı imajının yükselmesine de direkt olarak katkıda bulunmaktadır.

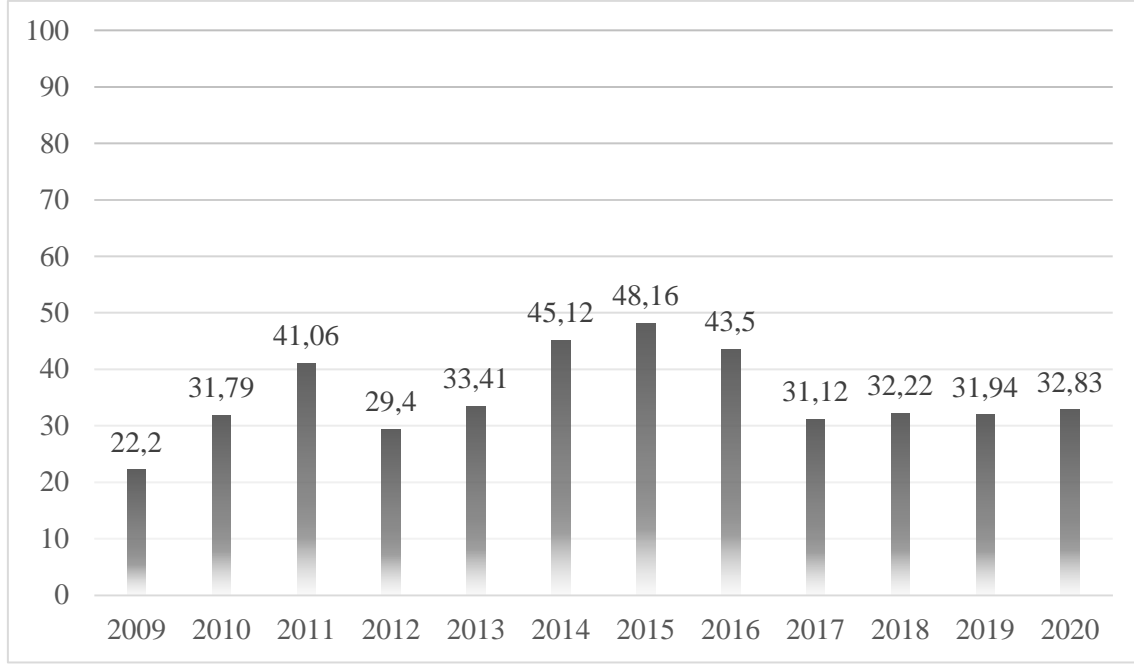
PGD, uygunluk değerlendirme işlemleri sonucunda üretilen ve piyasaya arz edilen asansörün / asansör güvenlik aksamının uygunluk doğrulamasının yapılması şeklinde gerçekleştirilmektedir. Yapılan denetim faaliyetlerinin asıl amacı piyasada yalnızca güvenli ürünlerin bulunmasını temin etmek ve güvensiz olduğu tespit edilen ürünlerin piyasada yer almamasını sağlamaktır. Bu hedef doğrultusunda çeşitli tedbirleri ve idari para cezalarını içeren idari yaptırımlara başvurulabilmektedir. Ancak asıl amaç hiçbir zaman iktisadi işletmeleri zor durumda bırakacak bir cezalandırma ve yaptırım uygulamak olmamalıdır. Sistemin ruhuna göre idari önlemler ve yaptırımlar uygunsuzluğun niteliği gözetilerek orantılı bir biçimde uygulanmalıdır [6].

2.3. Sonuçları

Yıllar bazında asansör ürün grubu denetim verileri Tablo 1’de, uygunsuzluk oranları ise Grafik 1’de yer almaktadır [7,8,9].

Tablo 1. Yıllar bazında asansör ürün grubu denetim verileri

	Uygun	Uygunsuz	Toplam Denetim	Teste Tabi Tutulan	İdari Para Cezası (TL)	Uygunsuzluk oranı
2009	480	137	617	44	280.988	22,20%
2010	560	261	821	46	363.647	31,79%
2011	956	666	1.622	60	372.623	41,06%
2012	706	294	1.000	33	180.343	29,40%
2013	819	411	1.230	130	1.130.254	33,41%
2014	1.098	903	2.001	367	1.751.600	45,12%
2015	2.064	1.918	3.982	711	6.318.977	48,16%
2016	3.422	2.635	6.057	490	9.015.656	43,50%
2017	4.965	2.243	7.208	375	7.346.796	31,12%
2018	4.082	1.940	6.022	319	6.295.527	32,22%
2019	5.415	2.541	7.956	237	7.908.102	31,94%
2020	3.984	1.947	5.931	268	5.714.134	32,83%

Grafik 1. Yıllara göre uyumsuzluk oranları

2.4. Değerlendirme

2009 ila 2020 yılları arasında asansöre yönelik piyasa gözetimi ve denetimi faaliyeti sayısında, teste tabi tutulan asansör sayısında, uygulanan idari para cezası miktarında artış sağlanmıştır. Bu süreçte test ve muayene altyapısı güçlendirilmiş, asansör denetimi konusunda yeterli teknik bilgi ve tecrübesi bulunan personel sayısında artış yaşanmıştır.

Yetkin personel ile test imkân ve kabiliyetlerinin artırılması nitelikli denetimlerin ortaya çıkmasına vesile olmuştur. Periyodik kontrol faaliyetinin de etkisi ile son yıllarda uyumsuzluk oranlarında azalma görülse de oranların henüz kabul edilebilir seviyede olmaması birtakım önlemler alınmasını gerekli kılmaktadır.

3. ASANSÖR PGD UYGULAMALARI

3.1. Mevcut Uygulama

Bilindiği üzere; 27.01.2016 tarihinde yayımlanan mülga Asansör Piyasa Gözetimi ve Denetimi Yönetmeliği'ne kadar asansör denetimleri yürürlükte bulunan Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Piyasa Gözetimi ve Denetimi Yönetmeliği kapsamında yürütülmekteydi. Bu durumun sebep olduğu sorunların başlıcaları:

- Her şartta sorumluluğun asansör monte edende bulunması,
- Savunmaya, test ve muayene kuruluşuna ve tebliğatlara ilişkin tanımlanan sürelerin çok uzun olması nedeniyle asansörün uzun süreler kullanıma kapalı kalması,
- Piyasaya arzı çok uzun yıllar önce gerçekleşmiş asansöre ilişkin idari yaptırımların asansörü piyasaya arz eden asansör monte edene yüklenmesi olarak sıralanabilir.

Bu sorunların çözümüne yönelik olarak 27.01.2016 tarihinde mülga Asansör Piyasa Gözetimi ve Denetimi Yönetmeliği yayımlanarak uyumsuzluklarda sorumluluğu bulunmayan asansör

monte edenin sorumluluktan kurtulabilmesine yönelik bir hüküm eklenmiş olup idari işlemlerin hızlı tesis edilmesi adına tebligat ve sürelerde çok önemli iyileştirmeler yapılmıştır.

16.10.2020 tarihli ve 31276 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Asansör Piyasa Gözetimi ve Denetimi Yönetmeliği ile ise piyasa gözetimi ve denetiminin kapsamı, garanti süresi içerisinde bulunan asansör olarak kısıtlanmıştır. Böylece, idari yaptırımların sorumluluğu bulunan kişiye daha etkin bir şekilde uygulanması hedeflenmiştir.

Düzenleme öncesinde asansörün piyasaya arz tarihine bakılmadan piyasa gözetimi ve denetimi yapılabilmekteydi. Örnek vermek gerekirse 10 yıllık bir asansöre denetim yapıp tespit edilen uygunsuzluklara ilişkin monte edenden savunma talep edilmesi, bazı idari tedbirlerin alınması ve bunlarla birlikte geçmiş yıllara ait düzensiz bakım föyleri, bakım sözleşmeleri ve onarım sözleşmelerinin incelenmesi ile 10 yıllık süreçte asansörde yer alan ve PGD sonucunda tespit edilen uygunsuzluklara sebep olan sorumluyu tespit etmek ve tevdi edilen eksikliğin giderilmesine yönelik idari süreçleri işletmek etkin bir şekilde yürütülememekteydi. Bu kapsamda, kamu kaynaklarının etkin kullanımı ve faaliyetin etkililiğini artırmak adına yeni Asansör Piyasa Gözetimi ve Denetimi Yönetmeliği ile garanti süresi dışındaki asansör bahse konu Yönetmelik kapsamından çıkarılmıştır. Garanti süresi dışındaki asansörde periyodik kontrol faaliyeti ve bakım faaliyetlerine yönelik hizmet denetimi ile asansörün güvenliğinin kontrol altına alınması amaçlanmıştır.

3.2. Geliştirilebilecek Unsurlar

3.2.1. Bakım ve Onarım Faaliyetlerindeki Sorunlar

Tablo 2’de 2019 ve 2020 yılları için mukayeseli periyodik kontrol sonuçları yer almaktadır [10].

Tablo 2. Mukayeseli periyodik kontrol sonuçları

	2019 (Periyodik + Takip)	2020 (Periyodik)
Yeşil Renkli Bilgi Etiketi	117.548	62.242
Kırmızı Renkli Bilgi Etiketi	90.253	254.321

2019 yılında takip kontrol neticesinde periyodik kontroller de dahil olmak üzere 117.548 asansör için yeşil renkli bilgi etiketi, 90.253 asansör için ise kırmızı renkli bilgi etiketi düzenlenmiştir. 2020 yılında periyodik kontrol neticesinde iliştilen yeşil renkli bilgi etiketi sayısı 62.242, kırmızı renkli bilgi etiketi sayısı ise 254.321’dir. Bir yıl gibi kısa bir süre içerisinde düzenlenen yeşil renkli bilgi etiketi sayısında 55.306 azalma olmuştur. Ek olarak, bu süre zarfında kırmızı renkli bilgi etiketi sayısında 164.068 artış olmuştur.

Asansörün güvenliğinin sağlanmasına yönelik kurulan sistem içerisinde bakım faaliyeti, periyodunun en fazla olması nedeniyle güvenliği etkileyen en önemli faaliyet olarak öne çıkmaktadır. Bu nedenle, bahsedilen bilgi etiketi sayılarındaki olumsuz değişim sürecinde en büyük sorumluluğu bulunan aktör, yetkili servis olarak karşımıza çıkmaktadır.

Aslında, asansörün piyasaya arzından sonraki süreçte asansör ile teması bulunan en önemli aktör de yetkili servistir. Bu anlamda, yetkili servis faaliyetlerinin irdelenerek bu alandaki kalitenin artırılmasına yönelik yürütülecek faaliyetlerin, asansörün güvenli kullanımı için yürütülen süreçlere azami derecede katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Diğer taraftan serbest piyasa koşullarında, asansörün piyasaya arzı sonrası bakım sözleşmeleri asansör monte edenden bağımsız bir monte eden ya da yetkili servis ile imzalanabilmektedir. Bina sorumlusu tarafından asansör bakım, onarım ve servis faaliyetinin, teknik ve insan sağlığını doğrudan etkileyen önemli bir iş penceresinden ziyade maddi gider şeklinde değerlendirilmesi sorunların en önemlisi şeklinde tanımlanabilir.

Asansörün bakımının, asansörü monte eden veya onun yetkili servisi dışında farklı birine yaptırılmasının iki önemli yararsızlığı vardır:

- Asansörün garanti kapsamı dışında kalmasına neden olması,
- Bakım faaliyetini yürütecek servisin; monte etmediği, belki daha önce karşılaşmadığı ve dolayısıyla henüz yetkin olmadığı ekipmanlara bakım yapacak olması.

Bakım, onarım ve servis faaliyetlerinin bahse konu asansörü monte eden tarafından gerçekleştirilmesi konusunda geçmiş tecrübelerle dayanılarak tavsiye verilebilmektedir. Ancak, serbest piyasa koşullarında böyle bir zorunluluk bulunmamaktadır.

Bu noktada yapılabilecek işlem, asansör yetkili servislerine yönelik hizmet denetimlerini nicelik ve nitelik bakımından artırmak olmalıdır. Ayrıca, ilgili mevzuat kapsamında yeterliliği bulunmayanların sektörde faaliyet göstermesine müsaade edilmemelidir.

Ülkemizde 13.09.2021 tarihi itibarıyla 3.008 Türk Standardları Enstitüsü (TSE) Hizmet Yeterlilik Belgesi (HYB) asansör yetkili servisi bulunmaktadır [11]. Kısıtlı kamu kaynakları ile TSE HYB sahibi şirketlerin yanında bu belge sahibi olmadan faaliyet gösteren şirketlerin tüm faaliyetlerinin denetlenmesi mümkün ve uygulanabilir değildir. Şirket sayısının fazla olmasının sebep olduğu rekabetin de göz önüne alınmasıyla haksız rekabetin önlenmesinde bir araç olarak PGD'nin kullanılması önemli hale gelmektedir.

Bu kapsamdaki denetim faaliyetinin etkinliğinin artırılması amacıyla; periyodik kontrol verilerini içeren veri tabanında yer alan asansör bilgi etiketi bilgileri ve bu asansöre hizmet sunan yetkili servis bilgilerinin eşleştirilerek periyodik kontrolde güvensizlik tespit edilen asansöre hizmet sunan şirketlere odaklanılmasının yararlı olacağı değerlendirilmektedir [12].

Hali hazırda fiili olarak şirket faaliyet alanına gidilerek denetlenen yetkili servis faaliyetlerinin çevrimiçi bir sistem üzerinden takip edilerek yine bu sistem üzerinde bakım föylerinin, bakım sözleşmelerinin incelenmesi denetim etkinliğini artıracaktır. Ayrıca, faaliyet gösteren bahse konu şirketlerin TSE HYB belgelerini çevrimiçi sistem üzerinden TSE ile yapılacak bir protokol marifetiyle takip edilmesinin faydalı olacağı değerlendirilmektedir. Diğer taraftan, Hazine ve Maliye Bakanlığı ile yapılacak bir protokol ile de bakım faturalarının çevrimiçi sistem üzerinden takip edilmesinin bu alanda haksız rekabetin engellenmesine fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

3.2.2. Uygunluk Değerlendirme Kuruluşları Faaliyetlerindeki Sorunlar

2020 yılı içerisinde tescil öncesi ilk periyodik kontrolü yapılan 42.976 asansörün uygunluk değerlendirme yöntemleri ile tescil öncesi periyodik kontrolünde tespit edilen kırmızı renkli bilgi etiketi iliştilme sayıları ve oranları Tablo 3'te yer almaktadır (takip kontrolden arı veriler) [10].

Tablo 3. Uygunluk değerlendirme yöntemine göre kırmızı renkli bilgi etiketi sayıları ve oranları

	2014/33/AB, Ek-VIII (Modül G)	2014/33/AB, Ek- V (Asansörlerin Son Muayenesi)	Diğer Uygunluk Değerlendirme Yöntemleri	Toplam
Tescil Öncesi İlk Periyodik Kontrolü Yapılan Asansör Sayısı	3.557	1.172	38.247	42.976
Kırmızı Renkli Bilgi Etiketleri Sayısı	2.042	559	21.374	23.975
Kırmızı Renkli Bilgi Etiketleri Oranı	%57,40	%47,69	%55,88	%55,78

Piyasaya yeni arz edilen asansöre kırmızı renkli bilgi etiketi ilişirme oranı düşündürücüdür. Ancak, piyasaya arzında onaylanmış kuruluşun doğrudan müdahil olduğu uygunluk değerlendirme yöntemlerindeki uygunsuzluk oranı daha da düşündürücüdür. Ayrıca, “asansörlerin birim doğrulamaya dayalı uygunluğu (modül G)” uygunluk değerlendirme yöntemi ile piyasaya arz edilen asansördeki uygunsuzluk oranının diğer uygunluk değerlendirme yöntemlerinden daha yüksek olması yerli ya da yabancı onaylanmış kuruluş faaliyetlerinin daha sıkı denetlenmesi ihtiyacını ortaya koymaktadır.

PGD’de garanti süresi içerisindeki asansöre odaklanılacak olması idari yaptırımlarda kabahati bulunan tarafın tasnif edilmesini kolaylaştıracaktır. Bu çerçevede, piyasa gözetimi ve denetiminden elde edilecek verilerle yerli ve yabancı onaylanmış kuruluş denetimlerinin artırılarak idari yaptırımlardaki caydırıcılığın ön planda tutulmasında fayda mülahaza edilmektedir.

3.2.3. Asansör Güvenlik Aksamlarına İlişkin Sorunlar

Bilindiği üzere, asansörün tasarım, imalat, montaj ve piyasaya arzından sorumlu olan gerçek veya tüzel kişi asansör monte eden olarak tanımlanmaktadır [13]. Asansör monte eden asansörde kullandığı güvenlik aksamlarını titizlikle belirleyerek ilgili teknik düzenlemesine uygun aksamlar kullanılmalıdır. Asansör bileşenlerinin tasarım kuralları, hesaplamaları, incelemeleri ve deneyleri ilgili standardı kapsamında gerçekleştirilmelidir.

Ancak, piyasada ilgili teknik düzenlemesine uygun olmayan asansör güvenlik aksamlarına rastlamak mümkündür. İlgili teknik düzenlemesine uygun olmayan asansör güvenlik aksamı kullanıldığı asansörün can ve mal güvenliği açısından riskli bir ürün haline gelmesine sebep olmaktadır.

Asansör güvenlik aksamlarından güvenlik tertibatı, hız regülatörü ve tamponlara yönelik test ve muayenelerinin gerçekleştirilmesi amacıyla Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile Bursa Ticaret ve Sanayi Odası Mesleki Yeterlilik Sınav ve Belgelendirme Merkezi (MESYEB) arasında protokol imzalanmıştır.

Bu kapsamda öncelikle gerçekleştirilen gözetim faaliyeti ile piyasadan ve gümrük kayıtlarından envanter bilgisi edinilmiştir. Ayrıca, asansör periyodik kontrol verilerinin yer aldığı Asansör Takip Sistemi’nde (ASTAK) açılan yeni bir modül ile asansör üzerinde bulunan güvenlik aksamlarının marka model bilgilerinin, sahada asansör periyodik kontrolü yapan muayene

elemanları tarafından tespit edilerek ASTAK sistemine yüklenmesi ve arayüz üzerinden seçilen marka model bilgisine ait aksamın hangi asansörde bulunduğu görüntülenmesi hedeflenmiş ve bu doğrultuda A tipi muayene kuruluşları talimatlandırılmıştır. Bu kapsamda, bu üç ürün için yaklaşık 80'er ayrı marka ve 450'şer adet farklı model ürün ASTAK sistemine yer almaktadır [10]. Muayene elemanı her gittiği asansörde bu 3 güvenlik tertibatının marka model bilgisini sisteme yüklemektedir. Böylece asansör güvenlik aksamalarının hangi asansörde kullanıldığının takibi yapılabilmektedir.

Gerçekleştirilen test ve muayene faaliyetleri sonucunda riskli ürün tespit edilmesi durumunda güvenlik aksamının takibi yapılabileceği için geri çağırma ya da piyasadan çekme yaptırımlarından uygun görülen uygulanabilecektir.

3.2.4. Kaza İstatistiklerine Erişimdeki Zorluklar

Asansörde kullanıcıya yönelik kazaların yanı sıra servis teknik sorumlusu, teknik bakım ve onarım personeli ve hatta muayene elemanlarına yönelik kazaların en aza indirgenmesi amacıyla istatistiki veriye önem verilmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu istatistikler mevcut durumun ortaya konulması ve gelecek dönem mevzuat çalışmaları açısından önem arz etmektedir.

Ülkemizde asansöre ilişkin makro anlamda kaza istatistiklerine ulaşabilecek bir veri tabanı bulunmamaktadır. Asansör kazaları genellikle görsel ve yazılı medya aracılığıyla takip edilmekte ve bu medya aracılığıyla paylaşılan veriler yeterli bir teknik değerlendirme yapılmasına müsaade vermemektedir.

Mevzuat hazırlanması sürecinde kazalara ilişkin istatistiki verilerden geri besleme önemli bir argüman olarak kullanılmalıdır. Bu aşamada, yaralanma ya da ölümlü kazalarda yargı sürecinin devreye girdiği ve bilirkişi vasıtasıyla mahkemece karar alındığı bilinmektedir. Ancak, istatistiki anlamda kullanılacak bilgilere ulaşılacak bilirkişi raporunun ve mahkeme sonucunun takip edilmesinde zaman zaman zorluklar yaşanabilmektedir.

Bu ihtiyaca cevap verebilecek bir veri tabanının ilgili kurumlar koordinasyonunda kurularak mevzuat hazırlama, risk değerlendirme ve diğer süreçlerde kullanılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

3.2.5. Mühürleme Süreçlerinde Yaşanan Sorunlar

Bilindiği üzere, 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ve Asansör Periyodik Kontrol Yönetmeliği'ne göre kırmızı ve sarı renkli bilgi etiketi iliştilen asansör için tanımlanan sürelerin sonunda gerçekleştirilen takip kontrol neticesinde etiket rengine sebep olan uygunsuzlukların düzeltilmemesi halinde asansörün ilgili idare tarafından ana besleme sisteminden elektriğinin kesilerek mühürlenmesi yoluyla hizmetten men edilmesi hususu hükme bağlanmıştır [14,15,16]. Ancak, bazı ilgili idarelerce anılan hükme dair gereklerin zaman zaman yerine getirilmesinde sorunlar yaşandığı görülebilmektedir.

Bilindiği üzere, ilgili idarelere Belediye Kanunu'nun 15'inci maddesinin birinci fıkrasının "s" bendi ve İl Özel İdaresi Kanunu'nun 7'nci maddesinin birinci fıkrasının "h" bendi ile gerekli hallerde asansörün hizmet dışı bırakılması görevi tevdi edilmiştir. Ayrıca, yine aynı kanunlarla bu yetkinin usulüne uygun kullanılmaması sonucu oluşacak yaralanma ve ölüm olaylarından dolayı, yetkililerin 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu hükümlerine göre sorumlu olduğu hükme bağlanmıştır [14,15]. Bu konudaki çalışmaların titizlikle yerine getirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

3.2.6. Şirket Sayısı Fazlalığı

Ülkemizde 13.09.2021 tarihi itibarıyla Türk Standardları Enstitüsü (TSE) Hizmet Yeterlilik Belgesi (HYB) 3.008 asansör yetkili servisi ve 6948 sayılı Sanayi Sicil Kanunu gereği sanayi sicil kayıtlı yaklaşık 2.900 asansör monte eden bulunmaktadır [11,17]. Şirket sayısındaki fazlalık ile birlikte açılan ve kapanan şirket sirkülasyonu zorlu rekabet şartlarını doğurmaktadır. Ayrıca, kısa süreli kurulan ve asansör monte edildikten sonra kapanan şirketlerin sektöre zarar verdiği de bir gerçektir.

Bu noktada, tüm ilgili tarafların katılımı ve olumlu görüşlerinin alınması şartıyla TSE Hizmet Yeterlilik Belgesi alınması sürecinde teminat mektubu argümanının kullanılabilceği değerlendirilmektedir.

3.2.7. Asansör Bakım Ücretleri ile İlgili Sorunlar

Bilindiği üzere, asansörün otomobil örneğinde olduğu gibi doğrudan bir sahibinin bulunmaması ve bakım, onarım, periyodik kontrol gibi faaliyetlerde ortaya çıkacak ücretlerin bina sakinlerinin katılımıyla ödenmesi birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Bu sorunlardan en önemlisi zorunlu aylık bakımlarda kaliteden ziyade ücret ekseninde karar verilmesidir. Düşük bakım ücreti çoğunlukla düşük kalitede sunulan bakım ve onarım faaliyetini de beraberinde getirmektedir.

Bu doğrultuda, tüm ilgili tarafların katılımı ve olumlu görüşlerinin alınması şartıyla bakım faaliyeti için asgari fiyat tarifesi belirlenmesinin bina sorumlularının daha kurumsal şirketler ile bakım sözleşmesi imzalamasına sebebiyet vereceği, haksız rekabeti azaltacağı, bakım ve onarım kalitesini artıracacağı değerlendirilmektedir.

3.2.8. Asansör ile İlgili Verilerin Takibindeki Sorunlar

Asansörün periyodik kontrolü, bakımı, onarımı, servis faaliyetleri, tescili, piyasa gözetimi ve denetimi için ayrı ayrı veriler üretilmekte bazı veriler elektronik ortamda bazı veriler ise basılı dokümanlar üzerinden takip edilmektedir. Farklı taraflar arasında bilgi alışverişi zaman zaman hızlı ve etkin bir şekilde yürütülememektedir.

İlgili tarafların veri girişi yapmasının temin edilerek asansör için büyük veri içeren bir yazılım geliştirilmesi ve verilerin yine ilgili taraflarla paylaşılarak plan ve programların bu veriler ışığında yapılmasının yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

4. SONUÇ

Asansöre yönelik piyasa gözetimi ve denetimi faaliyetinin temel amacı insan sağlığını, can güvenliğini ve çevreyi koruyarak toplumun hayat kalitesini yükseltmektir. Ayrıca PGD, ürününü piyasaya güvenli bir şekilde arz etmek için gereken maliyete katlanmamış ve teknik mevzuatın gereklerini karşılamamış üreticinin piyasadan dışlanmasını sağlayarak mevzuata uygun ürün arz eden üreticinin karşılaştığı haksız rekabetin önüne geçmektedir. Diğer taraftan, ülkemizin artan ithalat hacmi göz önüne alındığında, gümrüklere intikal etmiş tüm ürünlerin denetlenmesine imkân bulunmamaktadır. PGD, bu anlamda ithalat denetimlerini tamamlayan ithal ve yerli ayrımı gözetmeksizin ürünlerin iç piyasada denetlenmesini sağlayan önemli bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer bir önemli amaç olarak PGD, piyasanın disipline edilmesine ve üretimin ileri standartlara kavuşmasına hizmet ederek ihracatın rekabet gücünün artırılmasına ve uluslararası pazarlarda Türk malı imajının yükselmesine de direkt olarak katkıda bulunmaktadır.

Bu minvalde, asansörün; tasarımı, piyasaya arz koşulları, PGD'si, işletmesi, bakımı ve periyodik kontrolü mevzuatla belirlenmiş bulunmaktadır. Bakanlık, bu noktada uygulamaya geçmiş düzenlemelerin takipçisi konumundadır. Her düzenlemede ve belki hayatın her alanında geliştirilebilecek unsurlar olduğu gibi asansör uygulamalarına esas teşkil eden mevzuatta da geliştirilecek taraflar bulunmaktadır.

Bu çerçevede, bakım ve onarım faaliyetlerinde, uygunluk değerlendirme kuruluşu faaliyetlerinde, asansör güvenlik aksamaları hakkında, kaza istatistiklerine erişimlerde, asansörün hizmet dışı bırakılması süreçlerinde, şirket sayısındaki fazlalığa, asansör bakım ücretlerinde ve farklı kurum ya da şirketlerce üretilen verilere erişimde yaşanan sorunlar ve sorunların giderilmesi noktasındaki çözüm önerilerine yer verilmiştir. Ancak, herhangi bir düzenleme öncesinde tüm tarafların katılımıyla fikir alışverişinde bulunulması ve değişiklik sonrasında oluşabilecek yeni uygunsuzluk durumlarının tartışılarak neticesine göre karar verilmesi önem arz etmektedir.

Bu bildiriye yer alan tüm görüş ve öneriler kişisel fikirlerimi yansıtmakta olup vazifemi yapmakta olduğum Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nı bağlamamaktadır.

KAYNAKLAR

- [1] Yazgan, M. 2016. Asansör Aksamlarının İzlenmesinin Gerekliliği: Bir Model Önerisi, Uzmanlık Tezi. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı.
- [2] Asansör Yönetmeliği (2014/33/AB). (2016, 29 Haziran). Resmî Gazete (Sayı: 29757). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=22617&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- [3] Asansör Piyasa Gözetimi ve Denetimi Yönetmeliği. (2020, 16 Ekim). Resmî Gazete (Sayı: 31276). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=34930&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- [4] Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Piyasa Gözetimi ve Denetimi Yönetmeliği. (2021, 14 Temmuz). Resmî Gazete (Sayı: 31541). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=38796&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- [5] Piyasa Gözetimi ve Denetimi Neden Önemlidir?. (2018). Erişim adresi: <https://ticaret.gov.tr/urun-guvenligi/piyasa-gozetimi-ve-denetimi/piyasa-gozetimi-ve-denetimi-neden-onemlidir>
- [6] Aslan, O. 2014. Piyasa Gözetim ve Denetimi Faaliyetlerinde İdari Yaptırım ve Yargısal Denetim, Uzmanlık Tezi. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı.
- [7] Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2020, 2019, 2018). Piyasa Gözetimi ve Denetimi Faaliyet Raporu.
- [8] Ticaret Bakanlığı. (2017). Piyasa Gözetimi ve Denetimi Raporu.
- [9] Ekonomi Bakanlığı. (2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016). Piyasa Gözetimi ve Denetimi Raporu.
- [10] Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2021). Asansör Takip Sistemi [veri tabanı].
- [11] Türk Standardları Enstitüsü. (2021). TSE HYB Belgeli Şirket Sayıları [veri tabanı].
- [12] İspiroğlu, M. 2021. Asansör Piyasa Gözetimi ve Denetimi Sürecinin İyileştirilmesine Yönelik Asansör Takip Sistemi Tabanlı Model Önerisi, Uzmanlık Tezi. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı.
- [13] Asansör İşletme ve Bakım Yönetmeliği. (2019, 6 Nisan). Resmî Gazete (Sayı: 30737). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=31394&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- [14] Belediye Kanunu. (2005, 13 Temmuz). Resmî Gazete (Sayı:25874). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5393&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

- [15] İl Özel İdaresi Kanunu. (2005, 4 Mart). Resmî Gazete (Sayı:25745). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5302&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- [16] Asansör Periyodik Kontrol Yönetmeliği. (2018, 4 Mayıs). Resmî Gazete (Sayı:30411). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=24558&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- [17] Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2021). Sanayi Sicil Sistemi [veri tabanı].